

Nr 82

Av herr Spångberg, om lämpligare behandling av värnpliktiga och civilförsvarspliktiga, som av samvetsbetänkligheter vägrar att utföra vapenfri tjänst.

Enligt lagen om vapenfria värnpliktiga, som hyser samvetsbetänkligheter mot bruk av vapen mot annan, kan sådan person få medgivande att fullgöra värnpliktstjänstgöring såsom vapenfri värnpliktig. Däremot finns f. n. ingen möjlighet till befrielse från denna senare tjänst. Följden blir att högt moraliskt stående människor dömes till fängelse därför att deras samvete förbjuder dem att utföra arbeten, som på något sätt har gemenskap med militarismen.

Denna fråga har vid olika tillfällen — senast 1958 — behandlats i riksdagen. Vid fjolårets riksdag kom frågan att röra sig om Jehovas vittnen och deras på religiös åskådning grundade uppfattning om militarismen. I flera remissyttranden tillstyrktes utredning, varvid också framhölls önskvärdheten av att utredningen skulle omfatta även andra bevekelsegrunder än religiösa. Utredningen borde även omfatta samvetsbetänkligheter mot tjänstgöring enligt civilförsvarslagen.

Det hör i detta sammanhang framhållas, att 1941 års sakkunnigutredning angående samvetsömma värnpliktiga, vilken i betydande grad synes ha påverkat utskottet och riksdagen, i viktiga delar ger en felaktig och föråldrad beskrivning, som sedan lägges till grund för 1943 års lag i frågan. Resultatet har blivit att Jehovas vittnen utsättes för en rättsbehandling, som dessa med alla skäl och med hänsyn till deras religiösa åskådning måste betrakta som ren religionsförföljelse. På samma sätt måste man se behandlingen av dem som av etiska bevekelsegrunder och av samvetsuskäl icke anser sig kunna utföra militärtjänst eller arbete av något slag i stället för militärtjänst. En utredning bör kunna medföra befrielse från tjänst eller åtminstone ett maximistraff med påföljande befrielse.

Det är emellertid en kränkning och ett allvarligt ingrepp mot mänskliga rättigheter att med fängelse och straffarbete söka kuva och krossa moraliskt högtstående personers samveten och religiösa övertygelse. Dessvärre måste man konstatera en behandling som vilar på militär godtycklighet. Militären har bara att inkalla, konstatera lydnadsbrott, varpå följer fängelsestraff. Då fängelsestraffet avtjänats kan ny inkallelse med nytt fängelsestraff följa, varvid straffen för varje gång blir hårdare. Villkorlig dom lär inte förekomma, inte heller åttelseftergift. Åklagaren har bara att åtala

och domaren bara att döma, ofta mot sitt eget samvete och sin egen uppfattning. Detta är ett tillstånd helt ovärdigt vårt land och rättssamhälle.

Sverige är det enda nordiska land där denna fråga regleras genom ett militärt godtycklighetssystem.

I Norge stadgas enligt »lov om vernepliktige civilarbeidere» att värnpliktig på grund av samvets skäl kan befrias från militär tjänst och i stället överföras till civilt arbete. Om sådan värnpliktig rättsstridigt undandrar sig arbetet kan han i stället dömas till »tvangsarbeid» för den tid det civila arbetet skulle ha varat eller i lindrigare fall straffas med böter eller högst tre månaders fängelse.

I Danmark bestämmes strafftidens längd med hänsyn till den tid under vilken han tidigare arbetat, dock så att strafftiden ej kan vara kortare än den återstående arbetstiden. Den som två gånger har straffats skall hem-sändas och ej mer inkallas.

Även Finland har humanare bestämmelser för vägran att utföra vapenfria civil tjänstgöring som tilldelats i stället för militärtjänst.

Den godtycklighet, som nu användes i vårt land på detta område, kan väl närmast betecknas som oförenlig med ett på humanitära synpunkter grundat rättssamhälle. En utredning i syfte att åstadkomma en lämpligare behandling är synnerligen påkallad.

Med stöd av vad ovan framhållits hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om åstadkommande av lämpligare behandling av personer, som på grund av samvetsbetänkligheter vägrar utföra tjänst, vartill de som vapenfria uttagits, samt att utredningen även skall omfatta liknande vägran enligt civilförsvarslagen.

Stockholm den 23 januari 1959

Aug. Spångberg